

РЕЦЕНЗИЯ

На дисертация на Дария Николаевна Говорун на тема „Публичността като принцип на наказателното производство: процесуални и криминалистически аспекти за присъждане на образователна и научна степен „доктор“

От проф. д.ю.н. Йонко Кунчев

Принципът на публичността според украинския НПК не съвпада с принципа на публичност според българския НПК. Съвпадението е само терминологично. Принципът на публичност в украинския наказателен процес е аналогичен на принципа на официалното начало в българския наказателен процес. Основната идея в дисертацията е, че когато са налице съответните правни и фактически основания, органите на досъдебното производство и съда са длъжни да предприемат необходимите според закона действия. Това уточнение е отправна точка при рецензирането на дисертацията.

Дисертацията в обем от 291 страници е структурирана в увод, три глави, заключение, списък на използваната литература и приложение. Към всяка глава са направени основни изводи от проведеното изследване. Структурата е логична. Предмет на първата глава е правовата природа на принципа на публичността и неговото място в системата на принципите в наказателния процес. В следващите две глави последователно е разгледано приложението на принципа на публичността в досъдебното и съдебното производство. Целта и задачите на изследването са в пълно съответствие с темата на дисертацията.

Основните научни достойнства на дисертацията, според мен, се свеждат до следното.

Първо, в дисертацията се съдържат редица изводи, предложения, които по същество представляват научни приноси. Те са посочени в дисертацията и аз ги приемам като заслуга на нейния автор. Не е отбелязан обаче още един съществен принос – че принципът на публичността е разгледан не само в процесуален, но и в криминалистически аспект. От криминалистическа гледна точка могат да се разглеждат и други принципи на наказателния процес (презумпцията за невинност, разкриването на обективната истина, вътрешното убеждение и др.). Обикновено представителите на науката за наказателния процес и на криминалистиката се фокусират предимно в своите области, без да разглеждат симбиозата между процесуалния и криминалистическия аспект на събирането на

доказателства в наказателния процес. В дисертацията виждаме по-различен подход от традиционния. В криминалистически аспект принципът на публичността е разгледан при приемането на съобщение за извършено престъпление, изграждането на версии и планирането на разследването, провеждането на следствените и издирвателните действия. От тази гледна точка изследването се отличава с оригиналност.

Второ, дисертацията е написана на високо теоретично ниво. Тя представя докторанта като ерудиран и задълбочен изследовател. Теоретична основа на дисертацията са множество научни трудове, които коректно са цитирани. Авторът показва, че много добре познава достиженията на наказателнопроцесуалната наука не само в областта на темата на дисертацията, но в други области. Прави добро впечатление, че докторантът има познания и в областта на българската криминалистика. Въз основа на анализ на мненията на различни автори докторантът изгражда своите изводи и обобщения. Отстоява и своя гледна точка по редица въпроси. От тази позиция в дисертацията се предлагат редица изменения и допълнения *de lege ferenda* за усъвършенстване на законодателството.

Трето, авторът отбелязва, че се спира преди всичко на дискуссионните въпроси относно принципа на публичността, а не на всички аспекти на неговото приложение в наказателния процес. Въпреки това може да се каже, че е направена „дисекция“ на досъдебното и съдебното производство през призмата на принципа на публичността. С научни аргументи е доказано широкото приложение на този принцип в украинския наказателен процес.

Четвърто, на добро теоретично ниво са разгледани не само процесуалните, но и криминалистическите аспекти на приложението на принципа на публичността в украинския наказателен процес. Демонстрирано е и познаване на българската криминалистика.

Пето, основните положения, изводи и препоръки в дисертацията заслужават подкрепа. Предложенията *de lege ferenda* могат да допринесат за усъвършенстване на украинския НПК от гледна точка на приложението на принципа на публичността.

Шесто, резултатите от изследването имат широка апробация. Публикувани са 23 статии, изнесени са доклади на конференции, използват се и в учебния процес от докторанта.

Авторефератът отговаря на всички изисквания. Отразява точно съдържанието на дисертацията.

Към дисертацията могат да се направят и някои препоръки.

Добре би било ако се направи сравнителен анализ със същия от етимологична гледна точка принцип в българския наказателен процес. Това

е важно, защото от позициите на българския наказателен процес заглавието на дисертацията формира други очаквания в нейното съдържание.

На отделни места в дисертацията е направен сравнителен анализ между украинския и българския наказателен процес от гледна точка на темата на дисертацията. Но този анализ, според мен, би могъл да бъде още по-широк. Още повече, че докторантката се справя сравнително добре с разбирането на български език.

Дария Говорун предлага свое определение за версия – „обосновано предположение на субекта на правоприлаганата дейност за факти, явления или група факти или явления, които има или могат да имат значение за наказателното производство и свидетелстват за същността на събития, причини, което са предизвикали, за виновните лица, характера на тяхната вина и други обстоятелства, които способства за установяване на истината в производството“ (с. 109). Според мен не е необходимо в определението за версия да се посочва и нейния предмет, защото колкото и изчерпателно да се посочват обстоятелствата по отношение на които могат да се изграждат версии, техният списък винаги е недовършен. По този начин определението за версия ненужно се усложнява. Принципната ми препоръка е, че дейността по изграждането и проверката на версиите, както и планирането на разследването би следвало да се разгледа и през призмата на принципа за публичност. По такъв начин разглеждането на въпроса за версиите няма да изглежда откъснато от темата на дисертацията.

На стр. 132 е отбелязано, че следователят може да привлече за участие поемни лица в следствени (издирвателни) действия и в случаите, когато тяхното участие не е задължително. Поемните лица не участват, а присъстват при провеждането на следствените действия. Различието между участие и присъствие е принципно.

Докторантът, посочва, че предоставеното на следователя право да извършва обиск без постановление, съгласно чл. 236 НПК на Украйна е в противоречие Конституцията на тази страна. Предлага се промяна на чл. 236, т. 5 от НПК на Украйна относно хипотезите при които е възможно да се извърши претърсване без определение (разрешение) от съда. Добре би било да се посочи, че в българския НПК има аналогични разпоредби при претърсване на помещение, обиск на лице, освидетелстване.

Дария Говорун правилно отбелязва, че няма необходимост огледа (на местопроезшествие), на труп или освидетелстване да се разглеждат като различни следствени действия (с. 145). Това са различни видове оглед, а не различни следствени действия. Тяхното самостоятелно изследване обаче има смисъл, защото при всеки вид оглед има специфични особености, както от процесуална, така и от криминалистическа гледна точка.

Бих препоръчал на докторанта да прояви критично отношение към цитираната в дисертацията разпоредба в чл. 94 от Украинския НПК, че съдът оценява доказателствата по вътрешно убеждение. Съдът няма как да оценява доказателствата според вътрешното си убеждение. Оценяването на доказателства по вътрешно убеждение означава предубеденост. Това е в противоречие с принципа на обективността. Всъщност е точно обратното – вътрешното убеждение се формира въз основа на оценката на доказателствата. Аналогична разпоредба дълго време съществуваше и в българския НПК, но през последните години този принцип претърпя изменение, а именно – вземане на решение по вътрешно убеждение, основано на обективно, всестранно и пълно изследване на всички обстоятелства по делото, като се ръководят от закона (чл. 14 НПК).

Оставам с впечатление, че в дисертацията се проявява известна колебливост относно възможността съдът да проявява активност при събирането на доказателства. Представени са различни гледни точки по този въпрос (някои от които са противоположни), но категорична позиция от страна на автора не се долавя. Съдът, безусловно е арбитър между страните по делото, но това не го обрича на пасивност. Напротив, той трябва да проявява необходимата активност за събиране на доказателства, когато установи празнота в доказателствения материал. Това задължение ясно е визирано в чл. 13, ал. 1 от българския НПК – съдът и органите на досъдебното производство са длъжни в пределите на своята компетентност да вземат всички мерки за осигуряване разкриването на обективната истина.

В дисертацията е проявено критично отношение към липсата на процесуална възможност в украинския НПК съдът да възлага (поръчва) на органите на досъдебното разследване провеждане на следствени действия по време на съдебното производство. Ако съдът имаше такава възможност, тогава част от съдебното следствие би била заменена от досъдебно разследване. Това противоречи на принципа, че досъдебното производство има предварителен, подготвителен характер по отношение на съдебното производство.

В заключението се възпроизвеждат основните изводи в дисертацията. По-добре би било вместо повторение на част от дисертацията в заключението да се направят по-генерални обобщения. Тогава би се получило заключение в истинския смисъл на думата.

Тези препоръки не разколебават положителната ми оценка на дисертационния труд. Според мен докторантът, ако прецени за необходимо, би могъл да ги вземе предвид при окончателната подготовка на монографията за отпечатване.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертацията представя нейния автор като задълбочен, ерудиран изследовател. Основните положения, изводи и препоръки в дисертацията заслужават подкрепа. Предложенията *de lege ferenda* могат да допринесат за усъвършенстване на украинския НПК от гледна точка на приложението на принципа на публичността. Ето защо считам, че Дария Николаевна Говорун е достойна за придобиването на образователната и научна степен „доктор“.

Рецензент: проф. д.ю.н. Й. Кунчев